

Metoda debaty w klasie szkolnej

Autor: Maja Nenadović

Niniejszy opis nie jest standardowym scenariuszem zajęć, a raczej próbą przybliżenia różnych sposobów wykorzystania nauczania za pomocą metody debaty w szkole. Prof. Alfred Snider z Uniwersytetu Vermont, jeden z najbardziej uznanych na świecie autorytetów w dziedzinie zastosowania metody debaty w nauczaniu twierdził: „debata jest metodą uczenia o ideach, która wzmacnia pozycję uczniów i wymaga stosowania krytycznych umiejętności uczenia się... jest to praktyka angażująca, stymulująca i oświecająca, która pomaga w kształceniu uczniów i zachęca ich do brania odpowiedzialności za ich własną edukację”¹. Podczas gdy tradycyjne rozumienie pojęcia debata przywołuje obrazy konfrontacji, wysoce emocjonalnej i nie zawsze konstruktywnej dyskusji, częstokroć opartej na demagogii i pustej retoryce, debata szkolna prowadzona jest według pewnych reguł i procedur, dzięki którym ćwiczenie to przynosi pozytywne efekty dla uczestników.

Debata jest formą komunikowania się, pisemną lub ustną, która służy przekazywaniu idei i argumentów w obszarze wielu (społecznie istotnych) problemów². Obejmuje ona dwie lub więcej punktów widzenia danej kwestii, a stanowiska są wskazywane lub przydzielane przed debatą, w taki sposób, by dać debatującym zespołom szansę na przygotowanie ich argumentów.

W edukacyjnej „skrzynce narzędziowej” JustNow, przedstawiamy kilka planów zajęć, krótkich filmów i osi czasu, które również można przedyskutować wykorzystując różne formy ćwiczeń z zastosowaniem metody debaty szkolnej. Niniejszy dokument opisuje kilka form i opcji wprowadzenia metody debaty podczas lekcji w szkole.

Korzyści z nauczania z wykorzystaniem metody debaty

Wykorzystanie metody debaty przynosi następujące skutki uboczne³:

- Rozwijanie krytycznego myślenia i zdolności analitycznych;
- Poprawa umiejętności badawczych;
- Zdobycie przez debatujących ogólnej i szczegółowej wiedzy na temat wielu aktualnych wydarzeń i kwestii istotnych społecznie;
- Wzrost umiejętności argumentowania;
- Nauka prezentowania argumentów w sposób przekonujący;
- Uzyskanie przez debatujących przeświadczenia i zrozumienia, że w przypadku większości kwestii są przynajmniej dwa punkty widzenia;
- Nauka szacunku dla innych, konieczności wysłuchania ich argumentów;
- Zdobycie przez debatujących pewności siebie pozwalającej na wypowiedź w gronie wielu osób;

---

¹ Alfred Snider and Maxwell Schnurer, *Many Sides: Debate Across the Curriculum*, Revised edition, International Debate Education Association (New York: 2006), s.2

² Ibidem, s.6

³ Dzięki uprzejmości English Speaking Union, www.esu.org

- Ćwiczenie budowania i porządkowania swoich myśli, identyfikowania, wprowadzania, rozwijania i podsumowywania kluczowych argumentów;
- Rozwijanie wyczucia czasu, hierarchizowania dostępnych informacji i przemawiania w wyznaczonym czasie;
- Zdobywanie umiejętności elastycznej i szybkiej reakcji na nowe kwestie, krytykę, pytania i pozostawania niewzruszonym w przypadku kryzysu.

Badania na temat efektów debaty pokazują również, że ta umiejętność w połączeniu z nauczaniem krytycznego podejścia są istotnymi elementami edukacji obywatelskiej: prowadzą do zaangażowania uczniów w aktualne problemy społeczne w ich otoczeniu, budzą ich zainteresowanie tą problematyką i skłaniają do poszukiwania informacji, dążenia do „bycia doinformowanym”. Ponadto, dowody naukowe na istnienie licznych korzyści z wykorzystania metody debaty są nie do podważenia – wśród korzyści tych znajdziemy: przestudiowanie różnych punktów widzenia na daną kwestię w sposób dogłębny i przejrzysty⁴, promowanie równości płci i kobiecego punktu widzenia⁵, poprawa zdolności komunikacyjnych u uczniów⁶, zwiększanie aktywnego zaangażowania uczniów w proces uczenia się⁷, rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia do poziomu, który najprawdopodobniej nie zostałby osiągnięty poprzez stosowanie innych metod⁸, wzmacnianie pozycji uczniów, którzy biorą na siebie odpowiedzialność za własną edukację, zamiast być jak dotąd zależnymi od instrukcji i poleceń⁹.

Cele i efekty kształcenia

Debata jako metoda nauczania może być stosowana w celu osiągnięcia licznych efektów kształcenia¹⁰, takich jak:

- Budowanie umiejętności efektywnego komunikowania się w sposób przekonujący i z szacunkiem;
- Wspieranie umiejętności pracy w grupie, zarządzania między rówieśnikami i współpracy;
- Rozwijanie krytycznego myślenia, zdolności analitycznych, badawczych i syntetyzowania;
- Pomoc w przyswajaniu kluczowych koncepcji;
- Poprawa umiejętności prezentowania, wystąpień publicznych, wzrost pewności siebie.

⁴ Ingalls, Z. (1985), May 8. Resolved, that competition in college debate is as fierce as in a basketball playoff game. *The Chronicle of Higher Education*, s. 13-14; Mooney, C. J. (1991), March 13. Foes share a classroom to help students examine both sides of the abortion debate. *The Chronicle of Higher Education*, s. A15, A18.

⁵ Brusckie, J. and A. Johnson. (1994). An analysis of differences in success rates of male and female debaters. *Argumentation and Advocacy* 30:162-173, Elliot, L. B. (1993). 'Using debates to teach the psychology of women.' *Teaching of Psychology* 20:35-38, and Haffey, D. B. (1993), April. A problem-solving analysis of women in debate. Paper presented at the 1993 joint meetings of the SSCA & the CSCA. Lexington, KY.

⁶ Garrett, M., L. Hood, and L. Schoener. (1996). 'Debate: A teaching strategy to improve verbal communication and critical-thinking skills'. *Nurse Educator* 21:37-40.

⁷ Crone, J. A. (1997). 'Using panel debates to increase student involvement in the introductory sociology class.' *Teaching Sociology* 25:214-218.

⁸ Colbert, K. and T. Biggers. (1987). 'Why should we support debate?' in *Advanced debate: readings in theory, practice, & teaching* 3rd ed., ed. D. Thomas and J. Hart, Chap. 1. Lincolnwood, IL: National Textbook Co.

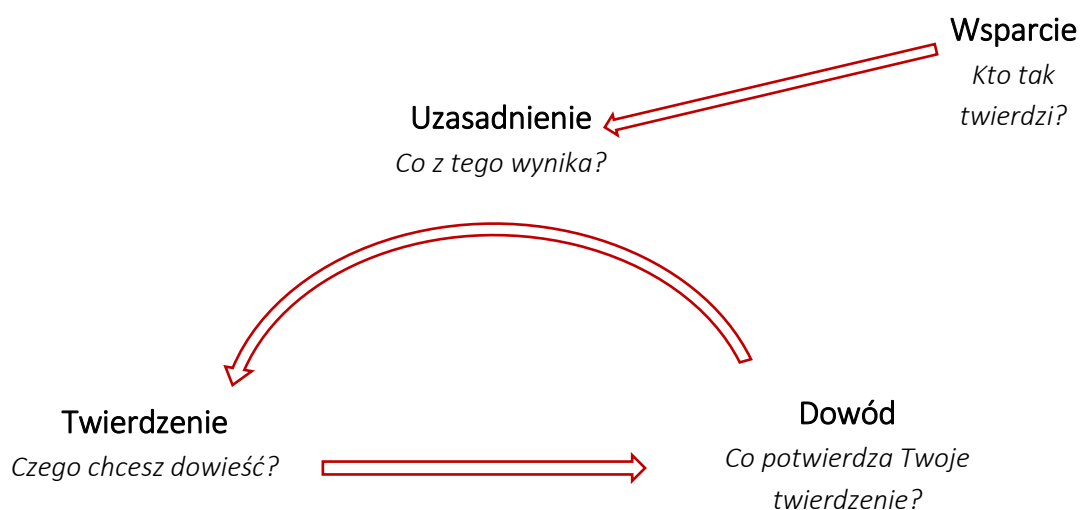
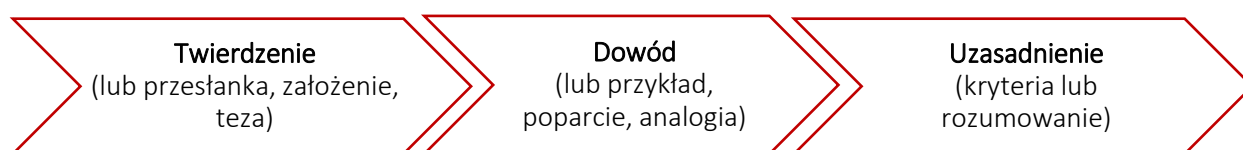
⁹ Frederick, P. J. (1987). 'Student involvement: Active learning in large classes'. *New Directions for Teaching and Learning* 32:45-56.

¹⁰ Juan Luis Jiménez, Jordi Perdiguer and Ancor Suárez, "Debating as a classroom tool for adapting learning outcomes to the European higher education area", Research Institute of Applied Economics, University of Barcelona, Working Paper 2011/09

Różne opcje zastosowania debaty w klasie szkolnej

Nim przejdziemy do przedstawienia instrukcji dotyczących różnych ćwiczeń opartych na metodzie debaty, jakie można wprowadzić w klasie szkolnej, warto wyjaśnić nieco podstawowe zasady argumentowania, ponieważ uczniowie powinni zostać poinformowani o kluczowych elementach, jakie powinien zawierać poprawny argument, jeszcze zanim zaczną debatować.

Brytyjski filozof Stephen Toulmin stworzył prosty przegląd trzech elementów koniecznych do sformułowania kompletnego argumentu: twierdzenie, uzasadnienie, dowód (podstawa). Są to konstytutywne elementy argumentu, konieczne dla retorycznej jasności.

Używamy argumentacji do zaprezentowania naszych poglądów i przekonania innych do naszych opinii i przekonań. Istnieje wiele kryteriów uzasadniania argumentów, np.

- Argumenty oparte na wartościach, moralnych lub innych (argumenty takie przekonują, że coś jest złe lub dobre albo powinno lub nie powinno być czynione ze względu na jakąś istotną wartość, kod etycznego zachowania, moralność);
- Argumenty o charakterze instrumentalnym (argumenty takie przekonują, że coś jest właściwe lub nie albo powinno zostać zrobione lub nie ze względu na przewidywane koszty takiego działania, (nie)zamierzone konsekwencje, wykonalność, itp.)

Większość przekonujących argumentów zawiera w sobie element rozważenia wartości i implikacji powiązanych z daną kwestią, dylematem, polityką czy wydarzeniem.

Arystoteles uważał, że działanie perswazyjne opiera się na trzech głównych kategoriach: etosie, patosie i logosie.

Etos czyli autorytet oznacza, że na widownięć wpływać będzie mówca, który wzbudza szacunek oparty na autorytecie, znanstwie tematu.

Patos czyli umiejętność wzbudzania emocji oznacza przekonywanie oparte na odwoływaniu się do uczuć widowni. Czy to przez dobór słownictwa czy stosowanie metafor i analogii prowokujących reakcję emocjonalną, patos może efektywnie wzmocnić argumentację.

Wreszcie, **logos czyli odwołanie się do logiki** oznacza przekonywanie oparte na rozumowaniu.

Ulubionym stylem przekonywania Arystotelesa była logika, oparta na rozumowaniu indukcyjnym i dedukcyjnym, oraz unikanie błędów rozumowania.

1

DWA KRĘGI

Środki dydaktyczne: przestrzeń, która może pomieścić wszystkich uczniów (najlepiej opróżnić klasę z ławek i krzeseł lub wyjść poza klasę, gdzie umeblowanie nie będzie stanowić przeszkody do sformowania dwóch dużych kręgów)

Przygotowanie: nauczyciel/moderator musi wybrać temat debaty i upewnić się, że uczniowie posiadają przynajmniej podstawową wiedzę na ten temat, wystarczającą do budowania argumentów i dyskusji

Instrukcje:

- a) Nauczyciel poleca uczniom by utworzyli dwa okręgi, jeden wewnętrzny i jeden zewnętrzny. W ten sposób powstają pary uczniów (krąg zewnętrzny stoi twarzą do kręgu wewnętrznego).
- b) Nauczyciel odczytuje temat debaty lub jakieś stwierdzenie. Uczniowie z zewnętrznego kręgu zgadzają się z tym stwierdzeniem; uczniowie w kręgu wewnętrznym będą mieli zdanie przeciwne.
- c) Uczniowie dyskutują: w każdej parze, każdy z uczniów przedstawia dwa argumenty (odpowiednio za lub przeciw tezie dyskusji). Dyskusja trwa 10 minut.
- d) Następnie nauczyciel poleca uczniom by zaczęli się przemieszczać – zewnętrzny krąg w kierunku zgodnym ze wskazówkami zegara, wewnętrzny – przeciwnie do kierunku wskazówek zegara. Po kilku sekundach nauczyciel zatrzymuje ruch kręgów – w ten sposób formowane są nowe pary.
- e) Tym razem nauczyciel odwraca role: zewnętrzny krąg uczniów będzie teraz przeciwny tezie, zaś wewnętrzny będzie jej bronił. Pary uczniów ponownie przeprowadzają mini-debatę, każdy z nich przedstawia dwa argumenty odpowiednio za lub przeciwko tezie. Dyskusja uczniów trwa 10 minut.
- f) Pod koniec zajęć, nauczyciel moderuje grupową refleksję nad omawianym zagadnieniem i argumentami, jakie pojawiły się podczas mini-debat.

JustNow

Maja Nenadović: Metoda debaty w klasie szkolnej

Środki dydaktyczne: przestrzeń, która może pomieścić wszystkich uczniów (najlepiej opróżnić klasę z ławek i krzeseł lub wyjść poza klasę, gdzie umeblowanie nie będzie stanowić przeszkody do sformowania dużych kręgów), miękka piłka lub inny przedmiot o miękkiej strukturze (np. pluszowa zabawka)

Przygotowanie: nauczyciel/moderator musi wybrać temat debaty i upewnić się, że uczniowie posiadają przynajmniej podstawową wiedzę na ten temat, wystarczającą do budowania argumentów i dyskusji

Instrukcje:

- a) Nauczyciel instruuje uczniów odnośnie zasad rządzących ćwiczeniem: (1) nie wolno powtarzać argumentów (tj. każdy uczeń musi postarać się podać nowy argument); (2) uczniowie przedstawiają argumenty za lub przeciw w zależności od prośby poprzedniego mówcy, niezależnie od własnych przekonań; (3) każdy uczeń w grupie powinien wypowiedzieć się przynajmniej dwukrotnie; (4) tylko uczeń, który trzyma w rękach piłkę może mówić (nie wolno przerywać wypowiedzi).
- b) Nauczyciel dzieli klasę na kilka niewielkich grup (najlepiej nie większych niż 6 uczniów w grupie). Nauczyciel zapisuje na tablicy temat debaty/stwierdzenie, by był on widoczny dla wszystkich uczniów. Nauczyciel pokazuje, na czym polega zadanie przy pomocy dwóch uczniów: odczytując stwierdzenie z tablicy, nauczyciel mówi „Zgadzam się z tym stwierdzeniem, ponieważ... (podaje argument przemawiający za tezą z tablicy)”. Po przedstawieniu swojego argumentu przemawiającego za tezą, nauczyciel podaje piłkę do jednego z uczniów mówiąc „Zgadzasz się ze mną” → Zadaniem ucznia jest przedstawienie innego argumentu popierającego tezę z tablicy. Po przedstawieniu swojego argumentu, uczeń podaje piłkę kolejnemu uczniowi i mówi „Nie zgadzasz się ze mną”, a kolejny uczeń musi teraz przedstawić argument przeciwko tezie na tablicy, itd.
- c) Istota tego ćwiczenia polega na tym, że wymaga ono bezwzględnego skupienia i uwagi uczniów, ponieważ nigdy nie wiedzą (1) kiedy trafi do nich piłka ani (2) czy zostaną poproszeni o poparcie czy obalenie debatowanej tezy. W każdej z grup, każdy uczeń powinien wypowiedzieć się przynajmniej dwukrotnie.

Środki dydaktyczne: przestrzeń, która może pomieścić wszystkich uczniów (najlepiej opróżnić klasę z ławek i krzeseł lub wyjść poza klasę, gdzie umeblowanie nie będzie stanowić przeszkody do sformowania dużych kręgów), miękka piłka lub inny przedmiot o miękkiej strukturze (np. pluszowa zabawka)

Przygotowanie: nauczyciel/moderator musi wybrać temat debaty i upewnić się, że uczniowie posiadają przynajmniej podstawową wiedzę na ten temat, wystarczającą do budowania argumentów i dyskusji

Instrukcje:

- a) Nauczyciel zapisuje na tablicy temat debaty/stwierdzenie.
- b) Nauczyciel poleca uczniom, by wyobrazili sobie linię wzdłuż całej klasy (lub, jeśli przestrzeń na to pozwala, tworzy taką linię na podłodze przy użyciu kolorowej taśmy klejącej). Na jednym końcu tej linii umieszczony jest napis „Zdecydowanie się zgadzam”, a na drugim (przeciwnym) „Zdecydowanie się nie zgadzam”. W środku klasy umieszczony jest napis „Nie jestem pewny/a”.
- c) Nauczyciel prosi uczniów, by zajęli miejsca wzdłuż linii w zależności od swojego stosunku do stwierdzenia zapisanego na tablicy.
- d) Tylko uczeń, który trzyma piłkę, może się wypowiadać (nie wolno przerywać).
- e) Nauczyciel powinien prosić niektórych z uczniów z dwóch końców linii, aby przedstawili swoje argumenty, które zadecydowały o tym, że zajęli takie, a nie inne miejsca.
- f) Po przedstawieniu każdego argumentu, cała grupa „głosuje” nad jego zasadnością przemieszczając się w stronę ucznia, który go zaprezentował (jeśli zgadzają się z tym, co powiedział) lub oddalając się od niego (jeśli się nie zgadzają). Jeśli jakiś uczeń nie został przekonany w żadną stronę, tylko podskakuje w swoim miejscu.
- g) Uczniowie sygnalizują chęć wypowiedzi podnosząc rękę (co oznacza, że chcą otrzymać piłkę w następnej kolejności), a jeśli nie ma żadnych ochotników, piłkę rzuca się do przypadkowego kolejnego mówcy.

Środki dydaktyczne: przestrzeń, która może pomieścić wszystkich uczniów (stoły powinny zostać odsunięte, a dwa rzędy krzeseł ustawione pośrodku klasy, naprzeciwko siebie), miękka piłka lub inny przedmiot o miękkiej strukturze (np. pluszowa zabawka)

Przygotowanie: nauczyciel/moderator musi wybrać temat debaty i upewnić się, że uczniowie posiadają przynajmniej podstawową wiedzę na ten temat, wystarczającą do budowania argumentów i dyskusji; przy pomocy uczniów należy ustawić krzesła w dwóch rzędach naprzeciwko siebie

Instrukcje:

- a) Nauczyciel zapisuje na tablicy temat debaty/stwierdzenie.
- b) Nauczyciel dzieli klasę losowo na dwie grupy – jedna z nich będzie się zgadzać ze stwierdzeniem z tablicy, druga będzie mu przeciwna.
- c) Grupy mają 10 minut na szybkie przedyskutowanie tematu i burzę mózgów w celu zgromadzenia argumentów, punktów widzenia, które należy przeanalizować, osób, które poniosą konsekwencje alternatywnych rozwiązań, itp.
- d) Po upływie 10 minut, uczniowie zajmują swoje miejsca w dwóch rzędach.
- e) Tylko uczeń, który trzyma piłkę, może się wypowiadać (nie wolno przerywać).
- f) Uczniowie sygnalizują chęć wypowiedzi podnosząc rękę (co oznacza, że chcą otrzymać piłkę w następnej kolejności), a jeśli nie ma żadnych ochotników, piłkę rzuca się do przypadkowego kolejnego mówcy.
- g) Argumenty powinny być podawane naprzemiennie przez każdą ze stron (tj. najpierw mówi uczeń popierający tezę, następnie uczeń, który się z nią nie zgadza, potem znowu uczeń przedstawiający argument za tezą, itd.)
- h) Nauczyciel dba o to, by argumenty nie powtarzały się i aby uczniowie angażowali się w dyskusję – tj. by uczniowie odpierali wzajemnie swoje argumenty (odpowiadali na nie – odpierali lub wzmacniali kolejnymi przykładami lub dowodami).

Propozycje zadania domowego

- Wszystkie zaprezentowane tu ćwiczenia z wykorzystaniem debaty zaplanowano z założeniem, że uczniowie dysponują jakąś uprzednią wiedzą na omawiany temat i są w stanie korzystać z umiejętności krytycznego myślenia i zdolności analitycznych, by budować argumentację za lub przeciwko określonej tezie. Jednakże poziom debaty można podnieść, dając uczniom więcej czasu na zbadanie omawianego tematu → Warto rozważyć zorganizowanie zajęć opartych na metodzie debaty z wyprzedzeniem informując uczniów, po której stronie będą się opowiadać.
- Innym sposobem na osiągnięcie wcześniej wspomnianych efektów kształcenia jest przypisanie uczniom indywidualnych zadań polegających na wygłoszeniu przemówienia – tak, by przygotowali przekonującą pięciominutową mowę za lub przeciw tezie debaty. Przemówienia takie powinny obejmować analizę problemu, 2-3 rozwinięte argumenty (włączając w to uzasadnienie i dowód), wezwanie do działania i efektywne podsumowanie.

Przykłady tematów do dyskusji JustNow

Więcej przykładów można znaleźć w bazie tematów do debat Międzynarodowego Stowarzyszenia Debat Naukowych (Debatebase of the International Debate Education Association):

<https://idebate.org/debatebase>

1. Pokojowe protesty są najlepszą metodą walki z dyktaturą.
2. Istnienie radykalnie prawicowych partii powinno być zakazane.
3. Każdemu obywatelowi należy zapewnić dostęp do internetu.
4. Państwo powinno zakazać wszelkich elementów ubrania, które zasłaniają twarz.
5. Powinno się zabronić wszelkich praktyk o charakterze religijnym w szkołach.
6. By zachować pokój, powinniśmy sposobić się do wojny.
7. Śledztwa i procesy ułatwiają pojednanie po wojnie.
8. Światowe organizacje zajmujące się ochroną praw człowieka należy rozwiązać na rzecz organizacji o zasięgu regionalnym.
9. Pomoc rozwojową należy uzależnić od przestrzegania praw człowieka w krajach otrzymujących pomoc.
10. Powinno się zabronić podróży turystycznych do krajów, które nie przestrzegają praw człowieka.
11. System międzynarodowej ochrony praw człowieka wyrządził więcej szkody niż pożytku.
12. Państwa zachodnie nie powinny uczestniczyć w wydarzeniach sportowych organizowanych w krajach, które nie przestrzegają praw człowieka.
13. Społeczność międzynarodowa ma obowiązek dbać o ochronę praw człowieka, w razie potrzeby sięgając po środki wojskowe, nawet jeśli naruszy to zasadę suwerenności państwowej.
14. Korporacje transnarodowe powinny być pociągnięte do odpowiedzialności za naruszenia praw człowieka pojawiające się gdziekolwiek w ich procesie produkcji i dystrybucji.
15. Państwa europejskie powinny obligować migrantów i uchodźców do uczęszczania na zajęcia dotyczące norm zachowań seksualnych typowych dla kraju przyjmującego.
16. Zachodnie demokracje liberalne powinny zastosować system relokacji uchodźców oparty na dopasowaniu.
17. Środki z Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego powinny trafiać jedynie do tych państw, które zgadzają się przyjąć uchodźców proporcjonalnie do swojego udziału w PKB Unii Europejskiej.

18. Osoby prowadzące kampanie na rzecz uchodźców nie powinny używać zdjęć ukazujących drastyczne obrazy cierpienia uchodźców w swoich kampaniach.
19. Uchodźcy z powodów katastrof ekologicznych powinni otrzymywać obywatelstwo państw, które w największym stopniu przyczyniły się do światowego skażenia środowiska.
20. Państwa powinny przyjmować rzesze uchodźców, nawet jeśli spotyka się to z silną opozycją wyrażaną demokratycznie.
21. Społeczność międzynarodowa powinna przekazywać środki finansowe państwom położonym w pobliżu stref konfliktu na cele związane z osiedlaniem uchodźców i zapobieganiem ich dalszej migracji.
22. Unia Europejska powinna zaoferować Grecji pełne oddłużenie w zamian za przyjęcie syryjskich uchodźców.
23. Unia Europejska powinna zagwarantować swobodę przemieszczania się w swoich granicach dla uchodźców syryjskich.
24. Zobowiązanie Organizacji Narodów Zjednoczonych do zapewnienia bezpieczeństwa jest ważniejsze niż poszanowanie suwerenności państwowej.
25. Międzynarodowy Trybunał Karny powinien dysponować własnymi siłami zbrojnymi (np. policję/wojsko).
26. Jednostki podejrzewane o dopuszczenie się zbrodni w Syrii powinny być poddane pod jurysdykcję Międzynarodowego Trybunału Karnego.
27. Międzynarodowy Trybunał Karny nie jest efektywnym środkiem odstrasżającym.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Treść tego materiału nie odzwierciedla oficjalnej opinii Unii Europejskiej.
Odpowiedzialność za informacje i poglądy wyrażone w filmie spoczywa wyłącznie na autorze (autorach).

JustNow

Maja Nenadović: Metoda debaty w klasie szkolnej